

Surse electronice de informare utilizate în formarea culturii informației utilizatorului

Mihaela STAVER,
Biblioteca Științifică a Universității de
Stat „Alec Russo”, Bălți

Abstract:

Autorul prezintă noi conținuturi, metode și instrumente de predare a cursului „Bazele Cultura informației” în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Se referă la modulul 1 – Instrumente de recuperare a informației pentru studii și cercetări – motoare de căutare (portaluri, directoare, rețele sociale etc.), de cercetare de management al datelor: OpenAIRE, Acces Deschis (DOAJ, OAJI, DOAB, OA blog-ul OA, IBN, Zenodo de-pozit), site-ul și blog-ul BȘ USARB, Repozitoriul instituțional ORA etc.

Cuvinte-cheie: cultura informației; arhive electronice; Acces Deschis; statistici de bibliotecă.

Abstract:

The author writes about new contents, methods and tools of teaching the course „The Bases of Information Literacy” at Balti University. In particular refers to Module 1: Information retrieval tools for studies and research: search engines (portals, directories, social networks, etc.), Data management research: OpenAIRE, Open Access (DOAJ, OAJI, DOAB, OA blog OA, IBN, Zenodo Repository), the site and blog of BS USARB, Institutional Repository ORA (Open Research Archive) USARB, international interactive world catalogues Open Library, Calameo, Issuu, Scribd.

Keywords: electronic archives, information, Open Access, directors, statistics, portals, library, ORA USARB, social networking, blog.

Pe parcursul tuturor etapelor de dezvoltare a societății, omul a manifestat necesitatea de a informa și de a fi informat. Informația face parte din ambianța cotidiană a omului secolului XXI în cele mai diverse forme de prezentare și difuzare (cărți, documente electronice, mass-media etc.)

Sociologul american Daniel Bell afirmă că „informarea este baza progresului societății. Mai multă informație înseamnă mai multă cunoaștere, mai multă cunoaștere înseamnă mai multă participare, iar mai multă participare înseamnă mai multă putere”.

Mediul electronic poate produce mutații majore la nivelul societății, așa cum invenția tiparului a produs mutații care au dus la dezvoltarea societății în forma cunoscută astăzi (Galaxia Gutenberg). Nu întâmplă-

tor se vorbește de Societatea Informației, caracterizată de creșterea explozivă a informației disponibile prin intermediul tehnologiei informației ce se bazează pe Internet.

Un loc special în sfera serviciilor de informare îl joacă bibliotecile, cu noul lor rol de furnizor și mediator de informații între comunitatea celor care le produc și a celor care le consumă, adică utilizatorii. Biblioteca Științifică USARB este cea care dezvoltă și aprofundează abilitățile studenților în domeniul de căutare și prelucrare a informației. Fiind participantă în proiectele: „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova” (Parteneriatul dintre Norvegia și Moldova) (2016-2019); Proiectul „ERASMUS+” (Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea

bibliotecilor în Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor (2015-2018); Proiectul „MISISQ - TEMPUS – Modern Information Service for Improvement Study Quality” (2013-2016), contribuie la dezvoltarea *Bibliotecii inovatoare* ca suport pentru educație, cercetare și învățare continuă; acordarea serviciilor infobibliotecare modernizate, crearea spațiului informațional unic pentru mediul academic.

Un rol important în aceste proiecte este predestinat Culturii Informației. În cadrul acestor proiecte la Biblioteca USARB au fost organizate trainere de formare a formatorilor privind Cultura Informației. Cursul *Bazele Culturii Informației* a fost redactat conform cerințelor proiectelor, tematica modulului a fost completată și adaptată într-o nouă versiune.

Cursul este destinat studenților anului I de la toate facultățile: la secția zi și cu frecvență redusă; elevilor Liceului Republican „Ion Creangă”.

Modulul I: Instrumente de regăsire a informației pentru studii și cercetări: motoare de căutare (portaluri, directoare, rețele sociale etc. Managementul datelor de cercetare: OpenAIRE, Open Acces (DOAJ, OAJI, DOAB, blogul OA, IBN, Zenodo repository). Site-ul, blogul BȘ USARB, Repozitoriul instituțional ORA (Open Research Archive) USARB) Cataloage internaționale interactive din lume Open Library, Calameo, Issuu, Scribd este promovat timp de 4 ore în limba română și rusă.

Cultura informației a devenit iminentă pentru studenți în era informațională, astfel, bibliotecarii au devenit parte a procesului educațional, introducând în procesul de învățământ noile tehnologii cu care utilizatorii accesează informația în diverse forme și formate – reale sau virtuale. Diversitatea suporturilor, creșterea cantitativă a informațiilor, sistemele de regăsire a informației, impun formarea continuă a culturii Informației utilizatorului.

„Cultura Informației presupune formarea unui ansamblu de cunoștințe teoretice și abilități practice care permit identificarea unei nevoi informaționale, urmată de localizarea, evaluarea și utilizarea informației găsite, într-un demers de rezolvare a unei probleme, de găsire a unui răspuns și de comunicare a informației regăsite și prelucrate într-un produs nou, cu valoare adăugată”, susține Hermina Anghelescu. Definiția

ALA (Asociația Bibliotecilor Americane) (1989) despre Cultura Informației afirmă că, pentru a avea o cultură informațională o persoană trebuie:

- ✓ să conștientizeze necesitatea informației;
- ✓ să poată localiza;
- ✓ să poată evalua;
- ✓ să poată utiliza eficient informația.

De ce este necesar să ne informăm?

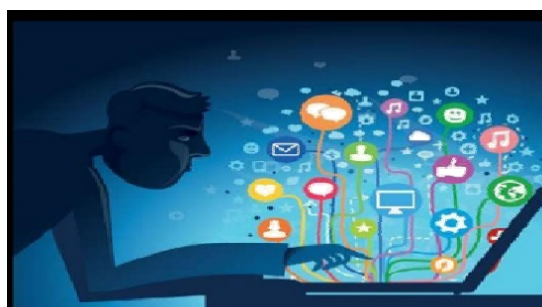
- Pentru a ne forma deprinderi și cunoștințe necesare pe întreaga durată a vieții;
- Pentru a ține pasul cu noutățile din domeniu;
- Pentru a găsi niște răspunsuri la întrebări precise;
- Pentru a umple niște lacune în cunoaștere.

Cum afirma Samuel Johnson, *un om informat valorează cât doi și, mai important decât a avea o informație este să știi unde s-o găsești.*

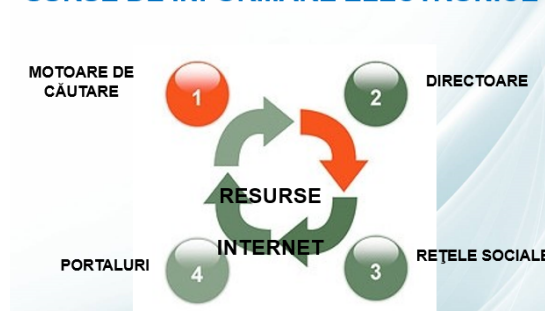
Pentru căutarea informațiilor pe web, studenții navighează prin imensul ocean de informații.

Pentru a naviga cu succes ei trebuie să fie conștienți de instrumentele de căutare disponibile.

„Prima sarcină atunci când căutați informații de înaltă calitate este încercarea de a accesa un serviciu care oferă un material de calitate în domeniul care vă interesează.” (Cooke 55)

SURSE DE INFORMARE ELECTRONICE

Motor de căutare – un „serviciu” de regăsire a informațiilor stocate în bazele lor de date. O definiție mai simplă ar fi că un motor de căutare este un site, unde fiecare vizitator poate să pună o întrebare despre un subiect și acesta afișează o listă de site-uri apropiate domeniului căutat.

Dacă dorim să facem o căutare avansată, trebuie să ne familiarizăm cu mai multe motoare de căutare. Pentru aceasta putem accesa: <http://www.20search.com/>.

Un motor de căutare care oferă accesul liber la resurse web academice ar fi BASE <http://www.base-search.net>. În comparație cu alte motoare, BASE are următoarele caracteristici: sunt selectate cele mai relevante resurse și aici sunt incluse numai serverele de documente care respectă cerințele specifice de calitate.

BASE <http://www.base-search.net>

Motor de căutare care oferă accesul liber la resurse web academice.
BASE este operat de Biblioteca Universității din Bielefeld, Germania.

În comparație cu motoarele de căutare comerciale, BASE are următoarele caracteristici:

- Sunt selectate cele mai relevante resurse
- Sunt incluse numai serverele de documente care respectă cerințele specifice de calitate

Scop
Îmbunătățirea diseminării literaturii științifice ce oferă disponibilitate și în accesarea cunoștințelor științifice și academice

Motor de căutare a documentelor științifice pentru calculator și informații de știință

CiteSeerX este un motor de căutare a documentelor științifice pentru calculator și informații de știință, scopul fiind îmbunătățirea diseminării literaturii științifice ce oferă disponibilitate în accesarea cunoștințelor științifice și academice.

Un *director web* este un catalog de site-uri. Înscrierea într-un director web se referă la faptul că după înscriere, va exista un link către site-ul nostru. Un Directoriu include pagini web organizate pe diverse subiecte, care permit: citirea / descărcarea cărților; audierea muzicii și sunt axate pe site-uri de calitate.

Cu ce ne ajută înregistrarea în directorii web?

✓ Dacă apărăm în multe directorii, devenim cunoscuți și de Google, și de oricine dorește să caute în aceste directorii.

✓ Google vede linkurile îndreptate spre paginile web indicate, de către direc-

toarele web, ceea ce îl determină să ne considere site-ul unul de mare importanță.

Un Directoriu este folosit atunci când avem de căutat un subiect larg și dorim să evităm site-uri nefiltrate.

Tipuri de directorii:

■ Directoriul *MOOCs* <http://www.mooc.co/> este un director on-line masiv de *Cursuri deschise on-line* (MOOCs).

■ *DOAB*: Director de cărți cu acces deschis. Directoriul este deschis pentru toți editorii care publică cărți academice, recenzate în Acces Deschis. DOAB prezintă utilizatorilor 3275 de peer-review cărți academice de la 110 editori. <http://www.doabooks.org>

■ Directoriul de reviste în Acces Deschis (*DOAJ*) <https://doaj.org>.

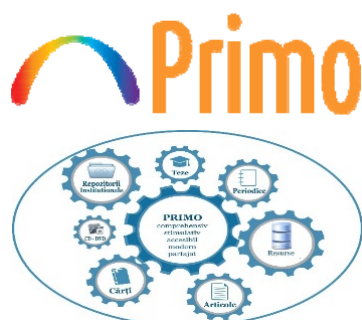
A fost lansat în 2003 la Universitatea din Lund, Suedia, cu 300 de reviste cu acces deschis și astăzi conține cca 9186 de reviste academice din 130 de țări cu acces liber care acoperă toate domeniile științei, tehnologiei, medicină, științe sociale și umaniste.

■ Directoriul „*OAJI*” – Open Academic Journals Index <http://oaji.net>.

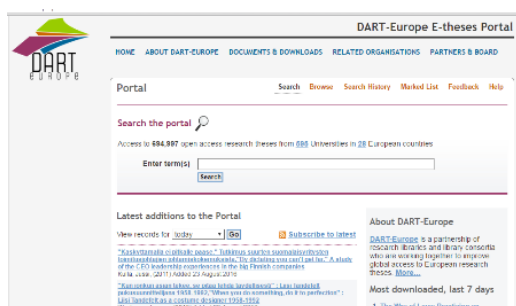
Este o bază de date a revistelor științifice full-text cu acces deschis.

Fondator – Centrul rețelei internaționale pentru cercetare fundamentală și aplicată, Federația Rusă. Republica Moldova are 13 reviste înregistrate în OAJI.

Portalul este un site cu mai multe domenii informaționale, precum: noutăți, forum, meteo, resurse pe categorii etc. pe când un simplu site este destinat informării vizitatorului despre ceva anume. Exemple de portaluri:

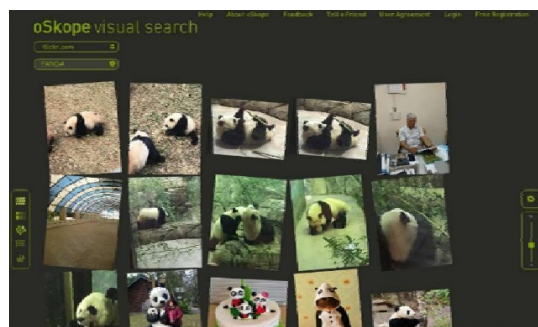
- **Portalul PRIMO** <http://primo.libuniv.md/>. Crearea acestui sistem a fost posibilă grație participării Bibliotecii USARB în cadrul Programului TEMPUS, Proiectul MISISQ. Accesând platforma PRIMO obțineți rapid informații relevante și de calitate. *Portalul PRIMO* – asigură căutarea informației concomitent în 7 cataloage ale bibliotecilor universitare partenere în proiect, precum și un șir de resurse externe cum ar fi: EBSCO, SpringerLink, HINARI, AGORA etc.

- **DART Europa** <http://www.dart-europe.eu> – oferă accesul la 603,917 teze de cercetare cu acces deschis la 580 de universități din 28 de țări europene.

Nici un motor de căutare nu acoperă întregul web. În cazul în care facem căutarea unui subiect, folosind un anumit motor de căutare și nu obținem rezultatele dorite,

aceasta nu înseamnă că pe web nu există această informație, pur și simplu acest motor de căutare nu dispune de informația dată. Este important de a utiliza diverse motoare de căutare, deoarece nu toate conțin același tipuri de documente. Mai există și *instrumente de căutare vizuală* a informației, spre exemplu:

- **InstaGrok** <http://www.instagrok.com> este un motor de căutare educațional care produce harta interactivă („grok”) a unui concept și permite utilizatorului să rafineze ulterior căutarea prin accesarea noțiunilor asociate. INSTAGROK face procesul de învățare mult mai distractiv și mai eficient.

- **oSkope:** <http://www.oskope.com/> este un motor de căutare care permite utilizatorului să caute imagini și elemente multimedia găsite pe Amazon, Flickr, Yahoo sau YouTube.

- **Lexipedia** <http://www.lexipedia.com> este o rețea semantică on-line și prezintă cuvintele cu relațiile lor semantice afișate într-un cuvânt web vizual animat în șase limbi: engleză, olandeză, spaniolă, italiană, germană, franceză.

Rețelele sociale on-line facilitează întâlnirea în spațiul virtual a persoanelor care, de obicei, împărtășesc interese comune. Apărute în primul deceniu al secolului XXI, au devenit fenomene de masă. Într-un timp relativ scurt, cele mai mari rețele au atins sute de milioane de utilizatori și continuă să se dezvolte. (Facebook, Google+, Ok etc.).

Principale rețele în lume în anul 2016, după datele statistice de pe <http://small-biztrends.com/2016/05/popular-social-media-sites.html>, ar fi cele prezentate în această imagine.

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecă Russo” din Bălți (<http://libruniv.usarb.md/>) are profil deschis în 8 rețele sociale: Facebook, Twitter, Flickr, YouTube, Delicious, Pinterest, Google+, OK.

Pe parcursul a șase luni ale anului 2016, pe rețele au fost plasate în jur de peste 100 de informații utile pentru studenți și cadre didactice despre evenimentele care au avut loc în Biblioteca Științifică USARB, acestea fiind accesate de 151 248 de ori.

Facebook, la ora actuală, este cea mai populară rețea socială cu 113 342 de aprecieri și 64 042 utilizatori unici, care au accesat 143 de postări timp de 6 luni. Pe *Twitter*, Biblioteca a postat 125 de informații (*tweet-uri*) în aceeași perioadă, acumulând 972 Tweets, 21 494 de impresii, 201 Following, 95 Followers.

Pe *Flickr* au fost postate 117 albume foto, cu un total de 1151 fotografii. La moment, pe pagina *Flickr* sunt plasate 5 185 fotografii de la activitățile și evenimentele care au loc în BȘ USARB.

O altă rețea socială, practică și flexibilă ce se bucură de popularitate enormă este *Google+*, în care au fost plasate 147 de informații, 508 persoane interesate, 56 866 de afișări. Pe *Delicious* au fost distribuite 275 de link-uri, 35 de informații. Biblioteca USARB este prezentă pe *Pinterest* cu 25 de albume și 311 pinuri. Grupul de pe *Ok* are 201 abonați, 147 de postări, 35 de albume, 3155 de fotografii.

În ultimii ani, rețelele sociale au început să fie utilizate de către biblioteci cu

scopul de a ajunge mai ușor la utilizatori. Prezența Bibliotecii Științifice USARB pe rețele are ca scop furnizarea de informații utilizatorilor despre diverse activități, produse și servicii. Biblioteca USARB își promovează produsele și prin Bibliotecă deschise/platforme informaționale:

SCRIBD <https://ru.scribd.com>

ISSUU <https://ru.scribd.com>

SLIDESHARE <http://www.slideshare.net/libruniv>

CALAMEO <http://ru.calameo.com/accounts/1133349>

OPEN LIBRARY <http://ru.calameo.com/accounts/1133349>

Prin conturile de pe platformele informaționale se promovează informații utile utilizatorului ce țin de colecția și publicațiile bibliotecii, ale membrilor comunității universitare, evenimente, oameni etc.

Accesul Deschis este o nouă normă în învățământ și cercetare. Accesul Deschis în Europa – OpenAIRE – este un proiect european continuat prin OpenAIREplus. Misiunea acestuia este de a dezvolta o platformă de coordonare pentru infrastructura electronică a cunoștințelor umaniste și tehnice din Europa, un Information Hub ce facilitează fluxul și schimbul de date.

În conținutul cursului *Cultura Informației* au fost introduse mai multe informații despre, mișcarea *Open Acces* și resursele: *OpenDOAR*, *The Directory of Open Access Repositories – OpenDOAR*, *DOAB – Directory of Open Access Books*, *DOAJ – Directory of Open Access Journals – Repertoriul Revistelor în Acces Deschis*. Accesul Deschis (Open Access) este accesul digital, on-line, gratuit la informații, fără restricții privind drepturile de autor și de acordare a licențelor. Accesul Deschis este

în beneficiul cercetătorilor, inovatorilor, profesorilor, studenților și publicului larg și promovează fluxul de cunoștințe la nivel mondial pentru procesele de inovare și dezvoltare.

Calea Verde (Green Road) – Depozite digitale instituționale și tematice. Un exemplu ar fi Arhiva electronică instituțională – ORA (Open Research Archive) USARB a documentelor științifice, educaționale, de reglementare elaborate de către cadrele didactice și bibliotecarii USARB, inițiată în anul 2012 de către bibliotecarii universitari bălțeni. Adresa on-line a Arhivei ORA – USARB: <http://libruniv.usarb.md:8080/jspui/>. Repozitoriul ZENODO <https://zenodo.org> permite cercetătorilor, oamenilor de știință, de a partaja, păstra și a prezenta rezultatele cercetării.

Calea de Aur (Golden Road) – reviste electronice cu acces deschis din Republica Moldova, 17 titluri, din spațiul universitar bălțean făcând parte revistele *Limbaj și Context*; *Glotodidactica*, înregistrate în DOAJ. Eliminarea barierelor de acces la publicațiile științifice va pune fundamentele pentru o comunicare științifică eficientă, va îmbogăți educația și va oferi o vizibilitate mai mare și măsurabilă a activității de cercetare. Pentru mai multe informații despre promovarea Accesului Deschis în Republica Moldova, studenților le este prezentat Blogul Open Acces în Republica Moldova.

La orele de Cultura Informației studenții sunt familiarizați cu noțiunea de *Instru-*

ment Bibliometric Național <https://ibn.idsi.md>, care reprezintă o bibliotecă electronică științifică în care sunt stocate, clasificate și măsurate date cu caracter public, privind contribuțiile științifice ale tuturor cercetătorilor din sfera științei și inovării din Republica Moldova. Pentru moment aceste date se referă în special la articolele științifice publicate în reviste evaluate și acreditate de categoriile A, B, B+ și C. La moment se poate afla despre articolele cu cel mai mare număr de vizualizări, se afișează lista publicațiilor unui autor, numărul de vizualizări a informației despre articol (titlu, autori, rezumat, cuvinte-cheie).

Studentul poate accesa de la distanță informația plasată pe site-ul Bibliotecii Științifice USARB (catalog electronic, livrarea documentelor electronice, colecții digitale etc.) <http://libruniv.usarb.md>, iar blogul *În dialog cu cititorii* (<http://bs-usarb.blogspot.md/>) este o modalitate suplimentară de promovare a serviciilor de bibliotecă, resurselor și programelor în spațiul virtual pentru toate categoriile de utilizatori reali și virtuali, unde utilizatorii pot să se informeze, să partajeze cunoștințe și să lase comentarii.

În cadrul orelor de *Cultura Informației* studentul dobândește competențe informaționale, noi abilități privind definirea clară a temei cercetate, formularea strategiilor de căutare luând în considerare variatele surse de informare ce constituie factorul cheie în educația pe parcursul întregii vieți.

Referințe bibliografice:

1. BANCIU, Doina *Servicii de informare pentru cetățeni în societatea informațională*. [on-line]. [Accesat 7.10.2016]. Disponibil: www.academiaromana.ro/pro_pri/doc/st_f00.doc.
2. Bazele Culturii Informaționale: Curs universitar. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2007. 156 p. – ISBN 978-9975-50-002-9. [Accesat 7.10.2016]. Disponibil: http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/baz_cult_inf.pdf.
3. CAVANAGH, Jerald. Web Searching! Search Strategies & Tactics : [Tutorial]. Limerik, 2016. 108 p.
4. CONSTANTINESCU, Nicolaie. Introducere în Resurse Educaționale Deschise : [Prezentare PowerPoint]. București, 2014.
5. CONSTANTINESCU, Nicolaie. OpenAIRE plus a doua generație a Infrastructurii de Cercetare Europene cu Acces Deschis : [Prezentare PowerPoint]. București, 2013.
6. Curriculum la disciplina „Tehnologii informaționale și comunicaționale”. Bălți, 2008. 30 p. ; [Accesat 7.10.2016]. Disponibil: <http://tinread.usb.md:8888/tinread/fulltext/bsu/curriculum.pdf>.
7. Introducere în documentare: [Prezentare PowerPoint]. Cluj-Napoca, 2016.
8. LAU, Jesus. Linii directoare privind cultura informației și instruirea de-a lungul întregii vieți. Chișinău: Gunivas, 2010. 64 p. ISBN 978-9975-4070-2-1.
9. REPANOVICI, Angela. Ghid de Cultura informației : [Resursă electronică]. București: Ed. ABR, 2012.
10. TÎRZIMAN, Elena. Bibliotecile în societatea contemporană – provocări, mutații, perspective în context digital. [on-line]. [Accesat 7.10.2016]. Disponibil: <http://www.lisr.ro/13-tirziman.pdf>.
11. ȚURCAN, Nelly, CHERADI, Natalia. Înregistrarea revistelor științifice în Acces Deschis (OA): probleme și perspective : [Prezentare PowerPoint]. Chișinău, 2013.
12. URSACHI, Lenuța. Surse de informare utilizate în activitatea de cercetare. [on-line]. [Accesat 7.10.2016]. Disponibil: <http://www.slideshare.net/lursachi/surse-de-informare-utilizate-n-activitatea-de-cercetare>.